

CONCEPTUAL ART PRACTICE; ON “THING” AND THOUGHT

Elif Tarlakazan*¹
Burak Erhan Tarlakazan**

*Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü

**Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü

Abstract

"Conceptual Art" as a movement that reached its peak between 1960 and 1970 in historical reading; It came to life by assimilating twentieth century art movements such as Dadaism, Surrealism, Suprematism, Abstract Expressionism and Fluxus and the passion for art to be free. According to this art movement, whose main purpose is not to produce something beautiful or aesthetically pleasing, "art"; If it doesn't make us think, it is unnecessary. At the same time, the general vision and common denominator is that the means of artistic expression are endless and the subjects open to questioning and discussion are unlimited. Conceptualism in art; It is a process of perceiving what the artist is trying to say beyond the physical form of the work. In the production of conceptual art, artists began to question the boundaries of art, and the progress, effects and outcomes of these inquiries led to the emergence of conceptual art. In the study, document analysis, which is one of the qualitative research methods - covering the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena aimed to be investigated - was used, and the importance of creativity and conceptual art in thought-“thing” was emphasized. As a result, for conceptual art calendared to the 60-70s; It has been seen that it affects today's art in terms of criticism, recognition, asking questions, expressing the unsaid and contributes to individuals who produce art in this way.

Key Words: Art, Conceptual Art, Thought, Thing

KAVRAMSAL SANAT PRATIĞİ; “ŞEY” VE DÜŞÜNCE ÜZERİNE

Özet

Tarihsel okumada 1960-1970 yılları arasında zirveye ulaşan bir hareket olarak “Kavramsal Sanatın”; Dadaizm, Sürrealizm, Süprematizm, Soyut Dışavurumculuk ve Fluxus gibi yirminci yüzyıl sanat hareketlerinin ve sanatın özgür olma tutkusunun özümsemesiyle hayat bulmuştur. Temel amacı güzel veya estetik açıdan hoş bir şey üretmek olmayan bu sanat hareketine göre “sanat”; bizi düşündürmüyorsa gereksizdir. Aynı zamanda sanatsal ifade araçlarının sonsuz olduğu, sorgulamaya ve tartışmaya açık konuların sınırsız olduğu söylemi genel vizyon ve ortak paydadır. Sanatta kavramsallık; eserin fiziksel formunun ötesinde sanatçının ne anlatmaya çalıştığının algılanmasına yönelik bir süreçtir. Kavramsal sanat üretiminde sanatçılar sanatın sınırlarını sorgulamaya başlamışlar, bu sorgulamaların ilerleyişi, etkileri ve çıktıları kavramsal sanatın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden - araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan- doküman incelemesi kullanılmış, düşünce-“şey”de yaratıcılık ve kavramsal sanatın önemi üzerinde durulmuştur. Sonuç itibarıyla, 60-70’li yıllara takvimlenen kavramsal sanat için; eleştiri yapabilme, tanıma, soru sorma, söylenmeyeni dile getirme konusunda günümüz sanatını etkilediği ve bu yolda sanat üreten bireylere katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Kavramsal Sanat, Düşünce, Şey

1.Giriş

Kavramsal sanat terimi ilk olarak 1967’de Sol LeWitt (Görsel 1) tarafından yazılan bir makalede, bu farklı harekete atıfta bulunmak için kullanılmıştır; ‘Kavramsal sanatta fikir veya kavram, işin en önemli yönüdür. Bir

¹ Sorumlu Yazar E-mail: etarlakazan@kastamonu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1377790

sanatçı kavramsal bir sanat formu kullandığında, bu; tüm planlama ve kararların önceden yapılmış olduğu ve uygulamanın formalite icabı olduğu anlamına gelir' (Lewitt, 1967: 73-83).

Görsel 1. Sol LeWitt, Geometric Structures, 1979.

İsmlendirilip kullanılan kavramsal sanat terimi, farklı nedenlerden dolayı geleneksel anlamda bir biçimlendirmeyi işaret etmediğini hissettirmektedir. Aslında; Kavramsal sanat terimi netleşmeden önce de yapılan işlerde geleneksel dışı yaklaşımlar görülmektedir. Nitekim 1954 yılında Amerikalı besteci John Cage'in "4" "33" isimli sessiz müziği, kavramsal sanatın habercisi olarak nitelendirilmiştir (Koca, 2017: 98).

Kavramsal sanat, 20. yüzyıl sanatının geleneksel malzemelerine ve formlarına meydan okuyan önemli bir akımdır. 20.yy'da sanat-nesne ilişkisi bu kavramlara yüklenen anlamlarla birlikte devamlı bir değişim sürecine girmiştir. Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm vb. gibi akımlar sanatta nesne faktörünü derin bir şekilde sorgulamışlar, bu kavramlarda felsefi anlamlar aramışlardır. Gerek nesnenin geçiciliğine eleştiri, gerekse nesnenin "sanatta olması gereken şey" savunmalarıyla nesne her zaman sorgulanan bir kavram olmuştur. 1960'larda tanımlansa da, kökenleri, Marcel Duchamp'ın ünlü bir tesisatçı dükkânından bir pisuar satın aldığı ve onu New York'ta bir açık sanat sergisinde heykel olarak sunduğu 1917 yılına kadar uzanır (Görsel 2). Jüri tarafından eserin sanat olarak adlandırılmaya değer bulunmadığı anda, Duchamp'ın; Sanat nedir? Sanatın sınırları nerede yatıyor? Soruları, kavramsal sanat hareketinin temel parçası haline gelecek bir tohum olmuştur (http-1).

Görsel 2. Marcel Duchamp, Fountain, 1917/1964

Kavramsal sanat, 1960'ların ortalarından 1970'lere kadar kabul gören bir sanat hareketidir. Bu dönemde sanatçılar, sanat eserlerini üretirken geleneksel sanat yapılarına, nesnelere veya estetik normlara bağlı kalmayı reddetmişlerdir. Onlar için önemli olan, izleyicinin düşünmeye ve anlamaya teşvik edildiği bir fikir veya kavramın iletilmesidir. Kavramsal sanat dediğimizde ilk aklımıza gelen sanatçılarından birisi olan Joseph

Kosuth, sanatçı Marcel Duchamp'la ilgili olarak "Duchamp'dan sonra sanat kavramsaldır" demiştir (Yılmaz, 2009: 187, Özgen Topçuoğlu, 2018: 136)

2. Amaç

Bu araştırma, kavramsal sanatın ne anlama geldiğini ve önemini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kavramsal sanat özelinde kavram, düşünce ve şey üzerinde, fikir oluşturabilmek için izlenecek yol haritası belirlenmiş, bu alanda yapılan eserler, sanatçı üretimleri ve teknikleri üzerinde durularak bir söylem oluşturulmaya çalışılmıştır.

3. Yöntem

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden - araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan- doküman incelemesi kullanılmış, düşünce-"şey"de yaratıcılık ve kavramsal sanatın önemi üzerinde durulmuştur. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için kavram, düşünce ve şey tanımları derinlemesine incelenmiştir. Ardından kavramsal sanatla ilgilenen sanatçılar taranmış ve seçilen çalışmalar hakkında ilgili yazılar derlenerek bulgular elde edilmiş ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4. Bulgular

4.1.Kavram Nedir?

TDK sözlüğüne göre, kavram; bir nesnenin, bir duygunun ya da düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, anlamı, anlam yüküdür (http-2). Kavramsal sanatta "kavram", sanat eserlerinin temelini oluşturan düşünsel veya felsefi içeriği ifade eden ana fikir veya kavramdır. Kavramsal sanatta, bu kavramlar genellikle görsel bir şekilde ifade edilir ve izleyiciye sunulur, ancak estetik kaygılar genellikle ikincil planda tutulur çünkü düşünsel içerik önceliklidir.

Kavramsal sanatçılar, sıklıkla sanat eserini gerçekleştiren fiziksel nesnelere yerine dil, yazı, fotoğraf, video veya performans gibi farklı medya ve formatlara başvururlar. Sanatçılar, işlerini çoğunlukla belgeler, açıklamalar, talimatlar veya kavramsal çizimler şeklinde sunarlar. Joseph Kosuth'un "bir ve üç sandalye" çalışması bu anlamda güzel bir örnektir (Görsel 3). Bu eserde, üç farklı bileşen vardır. Bunlar; gerçek bir sandalye, bir sandalyenin fotoğrafı ve "sandalye" kelimesi üzerinden bir tanım yazısı posteridir. İzleyiciye sunulan düşünce, bir nesnenin farklı temsil biçimlerinin ve tanımının nasıl bir araya geldiğini sorgulatmaktadır. Bu eser, kavramsal sanatın temel örneklerinden biridir ve görsel olarak karmaşık olmasa da düşünsel olarak derin bir anlam taşır. Bu tür çalışmaların gerçekleştirilmesi, izleyici veya katılımcıların eylemiyle tamamlanır ve sanat eseri kendisinden çok kavramsal bir olgu olarak ortaya çıkar. Kavramsal sanat pratiği, izleyicinin pasif bir gözlemci olmaktan ziyade düşünme ve yorumlama sürecine aktif olarak katılmasını gerektirir. Sanat eseri, bir nesne olarak algılanmayabilir; ancak fikirleri, kavramları veya düşünceleri üzerinden etkileşim ve iletişim sağlar. Kavramsal sanatın amacı zaten, sanatın sınırlarını zorlamak, izleyicinin zihnini açmak ve sanatın salt görsel bir deneyimden daha fazlası olduğunu vurgulamaktır. Bu açıdan bakıldığında Kavramsal sanat pratiği, geleneksel sanat anlayışını altüst eden bir yaklaşımdır, denilebilir.

Görsel 3. One and Three Chairs, Joseph Kosuth (1965)

Sanatın yapısal ve kurumsal sınırlarını da eleştirel bir şekilde sorgulayan Kavramsal sanatta üretim, neredeyse her şey olabilir ve öyle görünebilir. Bunun nedeni, fikirlerini boya, heykel malzemeleri ve teknikleri kullanarak en iyi nasıl ifade edebileceklerini düşünen bir ressam veya heykeltıraşın aksine, kavramsal bir sanatçının fikrini anlatmak için en uygun malzeme ve formu kullanmasıdır. Bunun için bir sınır yoktur. Sözelimi yerleştirilen bir konsept sanat eseri olabildiği gibi, sergilenen bir performans ya da yazılı bir açıklama da sanatsal üretim kabul edilmektedir. Bununla beraber; Kavramsal sanatçılar tarafından kullanılan tek bir stil veya form olmamasına rağmen, 1960'ların sonlarından itibaren belirli eğilimler ortaya çıkmıştır (http-3).

Sanatçılar, sanat eserlerini müzelerin ve galerilerin dışına çıkararak kamusal alana veya doğal çevreye entegre etmişler, ayrıca, sanat eserini ticari bir nesne olarak değil, fikri bir varlık olarak değerlendirme eğiliminde olmuşlardır. Kosuth; Görsel 4'te Beethoven'ın 9. Senfonisinin yazarı olarak ünlü Friedrich Schiller'in metninden alıntı yaparak, bugün karşı karşıya olduğumuz ekolojik sorunları, neon tüpler ve taşlarla ifade etmiştir.

Görsel 4. Kosuth's "The Boundaries of the Limitless" in Queen's Square Yokohama, Japan, 1997

Neyin sanat olarak nitelendirilebileceği konusundaki incelemesinin ve bu incelemeden kaynaklanan bir sanat nesnesini neyin oluşturabileceğine ilişkin belirgin ölçüde geniş anlayışın doğrudan bir sonucu olarak, kavramsal sanat, geleneksel resim veya heykel gibi geleneksel sanatsal araçları reddetme eğilimindedir (Schellekens, 2022, http-4).

Kavramsal sanat, sanatın temel özünü, düşünceleri ve kavramları ön plana çıkaran bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temelinde yukarıda da değinildiği gibi, sanat eserini oluşturan nesne veya estetik değil, fikirler ve kavramlar yer alır. Kavramsal sanatçılar ise, sanat eserlerini oluştururken maddi nesnelere yerine dil, semboller, kavramsal çizimler veya performans gibi soyut ifade araçlarını kullanmaktadırlar.

Kavramsal sanatta, sanat eserinin arkasındaki fikir veya kavram, gerçek teknik beceri veya estetikten daha önemli hale gelmiştir. Kavramsal sanatçılar, fikirlerini yaymak için en uygun malzeme ve formları kullanmışlar ve bu, performanstan yazıya ve günlük nesnelere kadar neredeyse her şeye benzeyebilecek çok farklı sanat eserleri ortaya çıkarmışlardır. Sanatçılar, sanatlarında görünmez sistemler, yapılar ve süreçlerin yanı sıra düşüncenin dilbilimsel, matematiksel ve süreç odaklı boyutlarını kullanarak fikir olarak, sanat ve bilgi olarak sanatın olanaklarını keşfedip, keşfettirmişlerdir (http-5).

4.2. Kavramsal Sanat ve "Şey"

Kavramsal sanatın merkezinde, "şey" kavramı ve onun sanat eseri içindeki rolü büyük önem taşır. Kavramsal sanatçılar, sanat eserinde bir şeyin fiziksel varlığına olan bağımlılığı sorgularlar ve bu kavramı değiştirirler. Onlar için, bir sanat eseri nesnesi olarak görülebilecek bir şeyin yerine, bir fikir, bir düşünce veya bir kavramın ön plana çıkması esastır.

Kavramsal sanatta "şey" kavramı, genellikle soyut veya zihinsel bir olgu olarak ele alınır. Sanatçılar, sanat eserlerindeki şeyi, izleyicinin deneyimlemesi veya düşünmesi gereken bir kavramsal alan olarak sunarlar. Bu, izleyiciye sanat eserine yaklaşırken sadece görmek veya duymak yerine, düşünmeyi, anlamayı ve yorumlamayı gerektiren bir deneyim sunar.

Kavramsal sanatta, "şey" kavramı sıklıkla bir düşünce veya kavramın somutlaşması olarak da görülür. Sanatçılar, soyut bir düşünceyi somutlaştırmak veya bir kavramı görsel veya işitsel bir formda ifade etmek için dil, semboller, görsel imgeler veya performans gibi araçlara başvururlar. Bu, izleyicinin düşünce ve kavramları somut bir şekilde deneyimlemesini sağlar.

Kavramsal sanatta "şey" kavramı ayrıca sanatın değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecinde de önemli bir rol oynar. Kavramsal sanat, estetik kaygılardan veya görsel çekicilikten ziyade, fikirlerin, kavramların veya mesajların önemini vurgular. Sanat eserinin değeri, içerdiği düşüncelerin veya kavramların yoğunluğu, derinliği veya orijinalliyi üzerinden belirlenir.

Sonuç olarak, kavramsal sanatta "şey" kavramı, sanat eserinin fiziksel varlığından ziyade, fikirlerin ve kavramların öne çıktığı soyut bir alana işaret eder.

4.3.Kavramsal Sanat ve Düşünce

Kavramsal sanat, öncelikli olarak fikirlerin, kavramların ve düşüncelerin öne çıktığı bir sanat akımıdır. Bu akım, görsel sanat eserlerinin estetik değerini değil, düşünsel derinliğini ve anlamını vurgular. Sanatçılar, eserlerinde soyut kavramları, felsefi düşünceleri, politik mesajları veya toplumsal meseleleri ifade etmek için semboller, metinler, görsel imgeler veya diğer nesnelere kullanabilirler. Dolayısıyla sanatın sınırlarını zorlayan, geleneksel sanat nesnelere ve yapıları reddeden ve izleyiciyi düşünmeye teşvik eden bir sanat anlayışını benimsemişlerdir. Görsel imgelerin yanı sıra metin, performans, enstalasyon ve video gibi farklı sanat formlarında ifade edilebilir ve eserlerdeki kavramları açıklamak ve izleyicinin anlaması için genellikle metinler kullanılır. Bu metinler, sanat eserinin içeriği, amaçları, düşünceleri ve mesajları hakkında bilgi verir. Sanatsal yorumun amacı, Matthew Kieran'ın sözleriyle, "bir sanat eserinin tek gerçek anlamını keşfetmekle sınırlı"dır (Kieran 1996: 239).

Kavramsal sanatta form önemsizdir. Düşünce; sayı, fotoğraf, kelime ya da başka herhangi bir yolla ifade edilebilir. Doğrudan bir uygulama alanı olarak görülen diğer sanat yapıtlarının çoğuna ve bu yapıtlardan yola çıkarak kuram üreten kuramcı veya sanatçıya karşın, kavramsal sanat bu nedenle kuramsal bir eylem olarak tanımlanmıştır (Demir Bağatır, 2011: 27).

Düşünce, insan zihninde oluşan kavramlar, fikirler ve kognitif süreçlerle ilgilidir. Zihinsel süreçlerin bir ürünü ve insanların bilgiyi işlemesi, anlaması, hatırlaması, karar vermesi ve problem çözmesi gibi işlevleri içerir. Düşünceler, mantık, algı, bellek, dil ve soyutlama gibi zihinsel faaliyetlerle ilişkilidir.

Kavramsal sanat ve düşünce arasında bir bağlantı kurulabilir. Kavramsal sanat, sanatın soyut kavramları ifade etme potansiyelini kullanırken, düşünce ise insan zihninde oluşan kavramları ve fikirleri temsil eder. Her ikisi de düşünsel bir derinliği vurgular ve izleyiciyi düşünmeye teşvik eder. Kavramsal sanat, izleyicinin sanat eseriyle etkileşime geçmesini ve düşünsel süreçlere katılmasını amaçlar. Bu şekilde, izleyici, sanat eseri aracılığıyla yeni düşünceler, anlamlar ve perspektifler keşfedebilir.

4.4.Kavramsal Sanatın Temel Özellikleri

Geleneksel sanat anlayışını sorgulayan bir akım olarak sanat eserlerinin fiziksel biçimleri yerine düşünsel ve kavramsal boyutlarını ön plana çıkararak sanatın tanımını genişletmeyi amaçlayan kavramsal sanat, sanatın estetik değerini ve anlamını sorgulamak, toplumsal ve siyasal konuları ele almak, izleyicinin düşünsel katılımını teşvik etmek gibi amaçlar güder. Kavramsal sanatçılar ise, izleyicileriyle etkileşime giren, düşündürücü ve genellikle alışılmadık biçimlerde sunulan eserler oluştururlar. Temel özelliklerini; fikir önceliği, estetik ve biçim çeşitliliği, zekâ ve düşünsel çözümlenme, toplumsal ve siyasal eleştiri ve sanat tanımının genişlemesi olarak sıralayabiliriz.

Kavramsal sanatta, sanat eserinin temelinde yer alan fikir veya kavram önemlidir. Sanatçının niyeti ve mesajı, eserin fiziksel görünümünden daha değerlidir. İzleyicinin gördüğü, anlayabildiği şeyler, onun iç algısı/farkındalığını yansıtır (Sakalauskaite, 2011: 37). Kavramsal sanat eserleri genellikle çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Çizimler, enstalasyonlar, metinler, performanslar, fotoğraflar ve daha pek çok medya kullanılabilir. Kavramsal sanat, izleyicinin düşünsel katılımını teşvik eder. Sanat eserini anlamak için zaman ve düşünsel çaba gerekebilir. İzleyici, eserin altında yatan fikirleri ve kavramları çözümlenmek ve yorumlamak durumundadır.

Kavramsal sanatçılar, toplumsal, siyasal veya kültürel konuları ele alarak izleyiciyi düşünmeye yönlendirebilirler. Sanat eserleri, toplumdaki sorunları, eşitsizlikleri veya güncel meseleleri eleştirel bir bakış açısıyla yansıtabilir. Kavramsal sanat, geleneksel sanat kategorilerini aşarak sanatın tanımını genişletir. Sanat eserlerinin galeri veya müze ortamında sergilenmesi dışında, halka açık alanlarda, doğal çevre içinde veya dijital platformlarda da sunulabilir. Sonuç olarak, kavramsal sanat, izleyiciyi düşünmeye ve sanatın sınırlarını sorgulamaya davet eden bir sanat akımıdır. Sanatın estetik öğelerinin ötesine geçerek, düşünsel ve kavramsal boyutlarına odaklanır ve izleyiciye yeni perspektifler sunar.

Hiçbir zaman özel olarak kavramsal sanat hareketinin bir parçası olarak öne çıkmasa da Fluxus'un bu hareket üzerindeki etkisi yadsınmaz. Sanatın sorgulanmasına ve kavramsal odaklı sanat eserlerinin potansiyeline büyük bir ilham kaynağı olduğu bilinmektedir. Kavramsal sanatın önde gelen temsilcileri arasında Marcel Duchamp, Joseph Kosuth, Sol LeWitt, Yoko Ono, Marina Abramović ve Ai Weiwei gibi isimler yer alır.

Kavramsal sanat ve aktivist sanatçılar, sanatı politik ve toplumsal değişim için bir araç olarak kullanma amacıyla bir araya getiren birçok ortak noktaya sahiptir. Hem kavramsal sanat hem de aktivist sanat, estetik kaygıları ve görsel çekiciliği bir kenara bırakarak, izleyiciyi düşünmeye, sorgulamaya ve eyleme geçmeye teşvik eden bir mesaj iletmek üzerine odaklanır.

Kavramsal sanatçılar, sanat eserini oluşturan fikirler ve kavramlar üzerinde dururken, aktivist sanatçılar toplumsal adaletsizlikleri, siyasi sorunları veya insan hakları ihlallerini ele almak için sanatı kullanır. İkisi de sanatın sadece estetik bir ifade olmadığını, aynı zamanda bir iletişim aracı ve toplumsal değişimin bir kaynağı olduğunu vurgularlar. Kavramsal sanatçılar, sanat eserini oluşturan fikir ve kavramlar üzerinde odaklanırken, estetik kaygılardan ve görsel çekicilikten ziyade düşünceleri ve mesajları ön plana çıkarırlar.

Araçsal bir ortam aracılığıyla semantik bir temsili iletmeye çalışan kavramsal sanat, muhtemelen estetikten çok bilişsel bir değere sahip olmayı amaçlar. Bilişsel değer ile kastedilen, basitçe, bir sanat eserinin bazı konu, kavram veya olaya ilişkin anlayışımızı geliştirmesi veya artırması nedeniyle sahip olabileceği değerdir (http-6). James Young, kavramsal sanat gibi avangart sanatın herhangi bir önemli bilgi veya anlayış sağlayamayacağı görüşünü savunmuştur (Young 2001: 77).

Young'ın argümanı, kavramsal olanlar gibi sanat eserlerine atfedilebilecek tek anlamsal temsil ve bilişsel değer türünün merkezine yerleştirdiği örnekleme kavramına odaklanır. Örnekleme, bir örnek (veya örnek) aracılığıyla özelliklere bir referans biçimidir.

Kavramsal sanatta, aktivizm genellikle fikirlerin ve kavramların politik veya sosyal mesajlarını içeren sanat eserlerini oluştururken kullanılır. Sanatçılar, düşüncelerini ve eleştirilerini, soyut ifade araçları olan dil, semboller, kavramsal çizimler veya performanslar gibi yöntemlerle iletebilirler. Bu tür çalışmalar, izleyicilerin mevcut durumu sorgulamaya, toplumsal adaletsizliklere dikkat çekmeye ve değişim için harekete geçmeye teşvik eder. Aktivist sanatçılar da kavramsal sanatın araçlarını kullanarak toplumsal veya politik bir mesajı iletebilirler. Sanat eserleri, baskıcı rejimlere veya haksızlıklara karşı çıkmak, ırkçılık, cinsiyet eşitsizliği, çevre sorunları gibi konuları ele almak veya toplumun farklı kesimlerine ses vermek amacıyla oluşturulabilir. Aktivist sanatçılar, genellikle sanat galerileri ve müzelerin dışına çıkarak kamusal alanda veya sokak sanatı olarak da bilinen alanlarda çalışmalarını sergileyebilirler.

Kavramsal sanat ve aktivist sanatçılar, izleyicilerin pasif bir gözlemci olmaktan ziyade, düşünmeyi, sorgulamayı ve eyleme geçmeyi teşvik eden bir etkileşim sağlamayı hedefler. Her iki yaklaşım da sanatı, toplumsal ve politik değişimin bir aracı olarak kullanarak izleyicileri harekete geçirme potansiyeline sahiptir.

Ai Weiwei, çağdaş sanat dünyasının en tanınmış ve etkili isimlerinden biridir. Çinli sanatçı, aktivist ve eleştirmen olarak, sanat eserleri ve politik duruşuyla uluslararası alanda geniş çapta dikkat çekmiştir. Çalışmalarıyla sınırları zorlamış, otoriteleri sorgulamış ve insan hakları konularına odaklanmıştır. Ai Weiwei'nin çalışmaları, geleneksel Çin kültürünü ve sanatını modern ve çağdaş bir perspektifle ele alır. Çin tarihine, toplumuna ve politikasına eleştirel bir yaklaşım sergiler. Çalışmalarında genellikle mültecilik, insan hakları, sansür, toplumsal adalet ve özgürlük gibi evrensel temaları işler. Sanatını, güncel olaylara ve politik sorunlara duyarlı bir şekilde kullanarak, izleyicilerin düşünmesine ve toplumsal değişime katkıda bulunmasına ilham verir.

Ai Weiwei'nin en ikonik eserlerinden biri, "Hatırlama" isimli eserdir (Görsel 5). Bu enstalasyon, 2008'deki Sichuan depreminde hayatını kaybeden binlerce çocuğun anısını onurlandırır. Bu eserde 9000 çocuk sırt çantası kullanılarak, depreminde çocuklarını kaybeden annelerden birinin sözü "Bu dünyada mutlu bir şekilde yedi yıl yaşadı" yazılmıştır.

Görsel 5. Ai Weiwei, Haus der Kunst, Münih, 2009.
Üzgünüm adlı retrospektifinde binanın cephesine yaptığı Hatırlama adlı duvar resmi.

Aktivist kimliğiyle tanınan Ai Weiwei, Çin hükümetine eleştirileri ve insan hakları savunuculuğu nedeniyle sık sık hedef olmuştur. 2011 yılında, Pekin hükümeti tarafından tutuklanarak hapse atılmış ve 81 gün boyunca gözaltında tutulmuştur. Bu deneyim, onun mücadelesini ve sanatını daha da güçlendirmiştir. Dünya çapında birçok kişi ve kuruluş, Ai Weiwei'nin özgürlüğü için kampanyalar yürütmüş ve destek göstermiştir.

Yoko Ono, Japon asıllı Amerikalı bir sanatçı, müzisyen ve aktivisttir. Kavramsal sanatın önde gelen figürlerinden biri olarak kabul edilir. Sanat eserleri ve performansları, geleneksel sanat formlarını sorgulayan ve izleyiciyi aktif bir şekilde katılıma teşvik eden kavramsal bir yaklaşımı yansıtır.

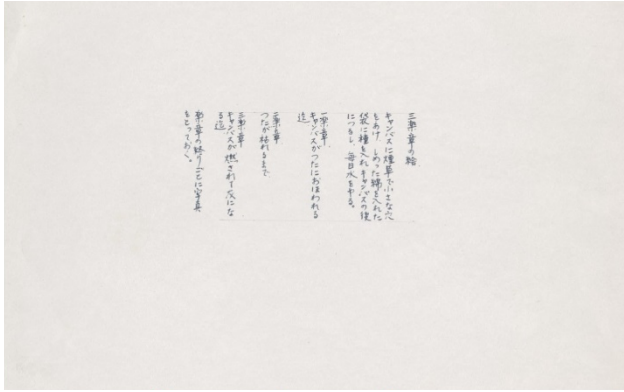
Yoko Ono'nun kavramsal sanat pratiği, izleyici-sanatçı ilişkisini yeniden tanımlar ve sanatın etkileşimsel ve katılımcı bir deneyim olabileceğini vurgular. Ono, sanatı sadece estetik bir deneyim olarak değil, aynı zamanda sosyal, politik ve duygusal bir platform olarak kullanır.

Ono'nun çalışmaları genellikle soyut kavramlar, dil ve talimatlar etrafında şekillenir. İzleyicilere yapmaları veya deneyimlemeleri için talimatlar vererek, sanat eserlerinin tamamlanmasını izleyiciye bırakır. Bu şekilde, Ono, izleyicileri aktif bir şekilde düşünmeye ve sanatın yaratıcı sürecine katılmaya teşvik eder.

Örneğin, Ono'nun ünlü çalışmalarından biri olan "Cut Piece" (Kesme Parçası) (Görsel 6), izleyicilerin önüne oturarak bir makasla giysilerini kesmelerini istediği bir performanstır. Bu çalışma, kişisel sınırlar, güç dinamikleri ve kadının bedeni gibi konuları sorgular. İzleyicilerin katılımı, sanat eserini tamamlar ve izleyiciyi düşünceye ve eyleme yönlendirir.

Görsel 6. Yoko Ono, Kesme Parçaları

Görsel 7. Yoko Ono, Talimat Tabloları

Ono ayrıca "Instruction Paintings" (Talimat Tabloları) (Görsel 7) adını verdiği bir dizi çalışma yapmıştır. Bu tablolarında, izleyicilere resimleri tamamlamaları için talimatlar verir. Örneğin, "Yorganınızı bir ağacın dalına asın" veya "Yavaşça odadan çıkın ve asla geri dönmeyin" gibi talimatlar verilir. İzleyiciler, bu talimatlara uyarak sanatın aktif bir parçası haline gelir ve kendi yorumlarını ve deneyimlerini yaratırlar.

Yoko Ono'nun kavramsal sanatı, izleyici ile sanatçı arasında bir diyaloga dayanır. Ono, sanat eserinin anlamının ve değerinin izleyicinin katılımıyla ortaya çıktığına inanır. İzleyici, talimatları okur, düşünür, harekete geçer ve sanatı deneyimlerken kendi anlamlarını oluşturur.

5.Sonuç

Kavramsal sanat, 1960'ların ortalarında ortaya çıkan ve sanatın temelini fikirler, kavramlar ve düşünceler olarak tanımlayan bir sanat akımıdır. Kavramsal sanatçılar, sanat eserini oluşturan fiziksel nesnelerin yerine dil, semboller, kavramsal çizimler, performanslar ve diğer soyut ifade araçlarını kullanarak çalışmalarını oluştururlar. Bu yaklaşım, izleyiciyi düşünmeye, sorgulamaya ve sanatın kendisini sorgulamaya teşvik eder.

Kavramsal sanat, geleneksel sanat anlayışını ve sanat eserlerinin değerlendirilme yöntemlerini sorgulamıştır. Estetik kaygılar ve görsel çekicilik yerine, fikirlerin, kavramların ve mesajların önemini vurgulamıştır. Sanatın kendisi, anlam ve düşünceler üzerine odaklanmıştır ve sanatçının niyeti, izleyiciyle olan etkileşim ve düşünsel deneyimdir.

Estetiği, sanatı, sanatçıyı, sanat eserini, galeri ve müzeyi, hatta izleyiciyi sorgulayan yeni bir sanatsal ifade biçimine doğru gidilmektedir (Uz & Uz, 2018: 661). Kavramsal sanatın geldiği nokta, sanatın çok çeşitli yönlerini ve ifade şekillerini kucaklamıştır. Geleneksel sanat formlarının yanı sıra, dijital sanat, enstalasyon sanatı, video sanatı, performans sanatı ve sokak sanatı gibi alanlarda da kavramsal sanatın etkilerini görmek mümkündür. Sanatçılar, farklı medya ve araçları kullanarak kavramsal fikirlerini ifade etme özgürlüğüne sahiptirler.

Kavramsal sanat aynı zamanda sanatın sosyal ve politik bir araç olarak kullanılması konusunda da önemli bir rol oynamıştır. Sanatçılar, sanatı toplumsal adalet, insan hakları, çevre sorunları, cinsiyet eşitliği ve ırkçılık gibi konuları ele almak için bir platform olarak kullanmışlardır. Sanat eserleri, izleyicilerde farkındalık uyandırmak, düşünce ve duyguları provoke etmek ve toplumsal değişimi teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Kavramsal sanatın geldiği nokta, sanatın daha demokratik bir hale gelmesini ve izleyicilerle daha yakın bir etkileşim sağlamasını temsil eder. İzleyiciler, sanat eserlerinin yaratıcı sürecine ve yorumuna aktif bir şekilde katılırken, sanatın anlamı ve değeri izleyicinin deneyimiyle ortaya çıkar.

Kavramsal sanatın özelliği, sanat eserinin fiziksel özelliklerinin (örneğin, bir resmin kompozisyonu veya bir heykelin malzemesi) ikincil olduğu ve asıl öneminin eserin taşıdığı düşünsel mesajda olduğu bir sanat türü olmasıdır. Sanatçılar, kavramsal sanatta, soyut fikirleri veya düşünceleri ifade etmek için görsel semboller, metin, performans veya farklı medya kullanabilirler. Kavramsal sanat, 20. yüzyılın ortalarında önemli bir sanat akımı haline gelmiş ve estetik kaygılardan çok düşünsel içeriklere odaklanmıştır. Sanatçılar, kavramları yaratıcı ve sıradışı yollarla ifade etme özgürlüğüne sahiptirler ve izleyicinin düşünmeye teşvik edilmesini amaçlarlar. Bu sanat türü, sanatın sınırlarını genişletmeyi ve sanatın tanımını yeniden düşünmeyi amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır.

Kaynaklar

- Bağatır, R. D. (2011). Nesnenin Ötesi: Kavramsal Sanatın Dayanak Noktaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(7), 23-33. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sanatvetasarim/issue/20660/220400>
- LeWitt, S. (1967). 'Paragraphs on Conceptual Art', *Artforum* Vol.5, no. 10, Summer 1967, pp. 79-83
- Kieran, M., (1996). 'In Defence of Critical Pluralism', *British Journal of Aesthetics*, 36: 239–251.
- Koca, B. (2017). İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi, İnönü University Journal of Culture and Art. Cilt/Vol. 3 Sayı/No. 2. 97-103
- Özgen Topcuoğlu, Ü. İ. (2018). Kavramsal Sanatın Öncüsü Marcel Duchamp'ın Çalışmalarında Kadın İmgesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 135-148. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sobbiad/issue/39183/441134>
- Sakalauskaite, J. (2011). Lif Sanatı'nın Kavramsal Sanatla İlişkisi. *Akdeniz Sanat*, 4 (7) , 36-39. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akdenizsanat/issue/27654/291446>
- Schellekens, E., "Conceptual Art", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2022 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.)
- Uz, A. & Uz, N. (2018). Akla Hitap Eden Düşüncenin Sanatı: Kavramsal Sanata Genel Bir Bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (12), 655-662. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/41905/505865>
- Yılmaz, M. (2009). "Sanatçıları Okumak ya da Postmodern Söyleşiler", Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Young, J. (2001). *Art and Knowledge*, London: Routledge.

İnternet Kaynakları

- http-1. <https://www.studiobinder.com/blog/what-is-conceptual-art-definition/>
- http-2. <https://www.sozluk.gov.tr/>
- http-3. <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/c/conceptual-art>
- http-4. <https://plato.stanford.edu/cgi-bin/encyclopedia/archinfo.cgi?entry=conceptual-art>

http-5. <https://magazine.artland.com/conceptual-art/>

http-6. <https://plato.stanford.edu/entries/conceptual-art/#Int>

Görsel Kaynakça

Görsel 1. <https://www.lissongallery.com/artists/sol-lewitt>, Erişim Tarihi: 04.09.2023.

Görsel 2. <https://www.sfmoma.org/artwork/98.291>, Erişim Tarihi: 02.09.2023.

Görsel 3. <https://www.moma.org/collection/works/81435>, Erişim Tarihi: 04.09.2023.

Görsel 4. <https://at-art.jp/japan/kanagawa/yokohama/yokohama-nishi/minatomirai/the-boundaries-of-the-limitless/>, Erişim Tarihi: 05.09.2023.

Görsel 5. www.hydrmag.com, Erişim Tarihi: 02.09.2023.

Görsel 6. <https://www.artsy.net/artwork/yoko-ono-cut-piece-1964-performed-by-yoko-ono-in-new-works-of-yoko-ono-carnegie-recital-hall-new-york-march-21-1965>, Erişim Tarihi: 10.09.2023.

Görsel 7. <https://www.moma.org/magazine/articles/61>, Erişim Tarihi: 02.09.2023.